

WALES **AUDIT** OFFICE
SWYDDFA **ARCHWILIO** CYMRU

Amlinelliad o'r Archwiliad Ariannol Blynyddol **Cyngor Gwynedd**

Blwyddyn archwilio: 2011-12

Cyhoeddwyd: Mehefin 2012

Cyfeirnod y ddogfen: 367A2012

Statws y ddogfen

Paratowyd y ddogfen hon at ddefnydd mewnol Cyngor Gwynedd fel rhan o'r gwaith a gyflawnir/i'w gyflawni yn unol â swyddogaethau statudol, y Cod Ymarfer Archwilio a'r Datganiad o Gyfrifoldebau a gyhoeddwyd gan Archwilydd Cyffredinol Cymru.

Nid oes unrhyw gyfrifoldeb ar Swyddfa Archwilio Cymru (yr Archwilydd Cyffredinol a'i staff) na'r archwilydd penodedig, lle y bo'n gymwys, mewn perthynas ag unrhyw aelod, cyfarwyddwr, swyddog na chyflogai arall yn unigol, nac i unrhyw drydydd parti.

Os gwneir cais am wybodaeth y gallai'r ddogfen hon fod yn berthnasol iddi, tynnir sylw at y Cod Ymarfer a gyhoeddwyd o dan adran 45 o Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth 2000. Mae Cod adran 45 yn nodi'r arfer a ddisgwylir gan awdurdodau cyhoeddus wrth ymdrin â cheisiadau, yn cynnwys ymgynghori â thrydydd partion perthnasol. Mewn perthynas â'r ddogfen hon, mae Archwilydd Cyffredinol Cymru (a, lle y bo'n berthnasol, ei archwilydd penodedig) yn drydydd parti perthnasol. Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynglŷn â datgelu neu aildefnyddio'r ddogfen hon i Swyddfa Archwilio Cymru yn infoofficer@wao.gov.uk.

Lluniwyd y ddogfen hon gan Amanda Hughes.

Cynnwys

Amlinelliad o'r Archwiliad Ariannol Blynyddol

Rolau a chyfrifoldebau	4
Y dull archwilio	5
Cyflwyno adroddiadau	8
Ffi archwilio	8

Atodiadau

Elfennau allweddol o'r gwaith archwilio	10
Tîm yr archwiliad ariannol	11

Amlinelliad o'r Archwiliad Ariannol Blynyddol

Rolau a chyfrifoldebau

1. Paratowyd yr Amlinelliad o'r Archwiliad Ariannol Blynyddol hwn i fodloni gofynion y safonau archwilio ac arferion archwilio priodol. Mae'n rhoi amlinelliad i Gyngor Gwynedd (y Cyngor) o'r gwaith archwilio ariannol sydd ei angen ar gyfer datganiadau ariannol 2011-12.
2. O dan ddarpariaethau Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 mae'r Archwilydd Cyffredinol yn gyfrifol am benodi archwilwyr allanol (Archwilwyr Penodedig) ar gyfer cyrff llywodraeth leol.
3. Fel Archwilydd Penodedig, mae'n ofynnol i mi o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 archwilio ac ardystio cyfrifon y Cyngor, gan fodloni fy hun bod y cyfrifon:
 - yn rhoi darlun cywir a theg o sefyllfa ariannol y Cyngor;
 - yn cydymffurfio â'r holl ofynion deddfwriaethol perthnasol; ac
 - wedi'u paratoi yn unol ag arferion cyfrifyddu priodol.
4. Mae hefyd yn ofynnol i mi:
 - fodloni fy hun bod y Cyngor wedi gwneud trefniadau priodol i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd o ran ei ddefnydd o adnoddau; ac
 - ardystio bod yr archwiliad wedi cael ei gwblhau yn unol â Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.
5. Nid yw'r archwiliad yn golygu nad oes angen i'r Cyngor gyflawni'r cyfrifoldebau canlynol:
 - rhoi systemau rheolaeth fewnol ar waith i sicrhau rheoleidd-dra a chyfreithlondeb trafodion, a sicrhau bod ei asedau yn ddiogel;
 - cadw cofnodion cyfrifyddu cywir;
 - paratoi Datganiad Cyfrifon yn unol â gofynion perthnasol; a
 - sefydlu ac adolygu'n barhaus drefniadau priodol i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd o ran ei ddefnydd o adnoddau.
6. Mae Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 yn nodi hawliau'r cyhoedd ac etholwyr i archwilio datganiadau ariannol y Cyngor, gofyn cwestiynau i mi, fel yr Archwilydd Penodedig, am y cyfrifon a, lle y bo'n briodol, herio eitemau yn y cyfrifon.
7. Nodir gofynion allweddol yr Archwilydd Cyffredinol a'r Archwilydd Penodedig yn [Atodiad 1](#).
8. Caiff dogfen ar wahân, *Rhaglen Reoleiddio'r Archwilydd Cyffredinol ar gyfer Archwilio Perfformiad*, ei chyhoeddi yn nodi'r gwaith sydd i'w gyflawni gan yr Archwilydd Cyffredinol.
9. Caiff Amlinelliad ar wahân o'r Archwiliad Ariannol Blynyddol ei gyhoeddi mewn perthynas â'r archwiliad o gyfrifon Cronfa Bensiwn Gwynedd ar gyfer 2011-12.

-
10. Mae'n ofynnol i'r Archwilydd Cyffredinol ardystio hawliadau a ffurflenni grant penodol. Yr Archwilydd Penodedig, gan weithredu fel asiant ar ran yr Archwilydd Cyffredinol, sy'n cyflawni'r gwaith archwilio mewn perthynas â'r hawliadau a'r ffurflenni hynny.

Y dull archwilio

Y tîm archwilio

11. Rhoddir gwybodaeth am dîm yr archwiliad ariannol yn [Atodiad 2](#).

Archwiliad o ddatganiadau ariannol

12. Caiff rheolaethau mewnol eu cynllunio, eu gweithredu a'u cynnal gan y Cyngor i fynd i'r afael â risgiau busnes a nodir sy'n bygwth y gallu i gyflawni amcanion corff a archwilir o ran:
- dibynadwyedd ei adroddiadau ariannol;
 - effeithiolrwydd ac effeithlonrwydd ei weithrediadau; a'i
 - gydymffurfiaeth â chyfreithiau a rheoliadau cymwys.
13. Byddaf yn:
- asesu effeithiolrwydd rheolaethau mewnol lefel uchel i atal a chanfod gwallau perthnasol yn y datganiadau cyfrifyddu;
 - adolygu perfformiad y gwasanaeth Archwilio Mewnol o ran cyrraedd ei safonau proffesiynol a cheisio dibynnu ar ei waith lle bynnag y bo'n bosibl; a
 - datblygu gweithdrefnau rheoli cadarn i ymateb i risgiau penodol sy'n gysylltiedig â chamddatganiadau perthnasol yn y datganiadau cyfrifyddu.
14. Nid wyf yn ceisio cael sicrwydd llwyr bod y datganiadau ariannol a'r nodiadau cysylltiedig yn gywir ac yn deg, ond mabwysiadaf y cysyniad o berthnasedd. Wrth gynllunio a chynnal yr archwiliad, rwyf yn ceisio nodi camddatganiadau perthnasol yn y datganiadau cyfrifyddu a'r nodiadau cysylltiedig, sef y camddatganiadau hynny a allai gamarwain unigolyn sy'n darllen y cyfrifon.
15. Caiff y lefelau a ddefnyddiaf i farnu bod camddatganiadau o'r fath yn berthnasol eu nodi yn fy adroddiad i'r Pwyllgor Archwilio cyn cwblhau'r archwiliad.

Risgiau sy'n gysylltiedig â chamddatganiadau perthnasol yn y datganiadau cyfrifyddu

16. Mae **Arddangosyn 1** yn rhoi gwybodaeth am y prif risgiau gweithredol ac ariannol a wynebwr gan y Cyngor a allai effeithio ar fy archwiliad. Dyma'r prif risgiau a nodwyd yn ystod y broses gychwynnol o gynllunio'r archwiliad, yn seiliedig ar wybodaeth sydd ar gael ar hyn o bryd, a'r camau a gynigiwyd i fynd i'r afael â hwy. Efallai y bydd angen newid yr archwiliad os bydd unrhyw risgiau newydd yn codi. Ni wneir unrhyw newidiadau heb eu trafod yn gyntaf â swyddogion a, lle y bo'n berthnasol, y rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu.

Arddangosyn 1: Crynodeb o'r prif risgiau archwilio a'r ymatebion arfaethedig

Risgs	Camau gweithredu arfaethedig
Risgiau sy'n ymwneud â'r amgylchedd rheoli	
Cyffredinol <ul style="list-style-type: none">Risg nad yw'r rheolaethau rheoli ariannol a llywodraethu yn ddigonol, neu nad ydynt yn gweithredu fel y'u bwriadwyd. Yn benodol, mae'r Cyngor yn wynebu pwysau ariannol sylweddol parhaus, gan gynnwys arbedion a thoriadau mewn cyllid a'r hinsawdd economaidd heriol ehangach.	<ul style="list-style-type: none">Byddwn yn asesu cadernid trefniadau'r Cyngor ar gyfer y canlynol:<ul style="list-style-type: none">rheoli ariannol;rheoli risg;gwaith gwrth-dwyll a llygredd; achwmpas ac ansawdd archwiliadau mewnol.
Risgiau sy'n ymwneud â systemau ariannol	
Cyffredinol <ul style="list-style-type: none">Risg nad yw rheolaethau ariannol lefel uchel y Cyngor wedi'u cynllunio nac yn gweithredu yn effeithiol i atal a nodi camddatganiadau perthnasol yn y datganiadau ariannol.	<ul style="list-style-type: none">Byddwn yn adolygu'r cynllun ac yn profi gweithrediad rheolaethau lefel uchel yn:<ul style="list-style-type: none">y brif system gyfrifyddu;y system rheoli cyllidebol; a'rbroses o baratoi cyfrifon.
Materion yn codi o'm harchwiliadau blaenorol <ul style="list-style-type: none">Mae sawl mater yn codi o'm harchwiliadau blaenorol lle roedd angen gwneud gwelliannau i reolaethau systemau. Yn arbennig, yr angen i wneud y canlynol:<ul style="list-style-type: none">adolygu cyfrifon personol a chyfrifon crog hirsefydlog a balansau dyledwyr y nodwyd na ellir eu hadennill.	Byddwn yn: <ul style="list-style-type: none">asesu'r rheolaethau oedd ar waith yn ystod 2011-12; a lle y bo'n briodolcynnal gwaith dilynol mewn perthynas ag argymhellion sy'n deillio o'n harchwiliadau blaenorol.

Risgiau	Camau gweithredu arfaethedig
Risgiau sy'n ymwneud â pharatoi'r cyfrifon	
<p>Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (IFRS) a'r Cod Ymarfer ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol (Cod)</p> <ul style="list-style-type: none"> • risg y gall parhau i baratoi cyfrifon sy'n cydymffurfio ag IFRS (bellach yn ei ail flwyddyn) olygu y cânt eu cwblhau'n anghywir; a • risg y gall newidiadau i'r datganiadau ariannol i gydymffurfio â Chod 2011-12 gael eu cwblhau'n anghywir. 	<ul style="list-style-type: none"> • Adolygu fersiwn drafft o'r Datganiad o Gyfrifon ar gyfer 2011-12 i sicrhau ei fod wedi cael ei baratoi, ym mhob ystyr berthnasol, yn unol ag IFRS a'r Cod.
Risgiau sy'n ymwneud â datganiadau ariannol	
<ul style="list-style-type: none"> • Mae perygl y caiff y datganiadau ariannol eu cam-ddatgan yn sylweddol oherwydd gwall neu am fod trafodion, balansau a datgeliadau wedi eu hepgor. 	<ul style="list-style-type: none"> • Archwilio'r cyfrifon terfynol yn seiliedig ar waith a gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn ac adolygiad o'r datganiadau ariannol drafft

Y defnydd o adnoddau

17. Er mwyn cyflawni fy nghyfrifoldebau o ran y trefniadau sydd gan y Cyngor ar waith i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd yn ei ddefnydd o adnoddau, byddaf yn dibynnu ar y canlynol:
- canlyniadau'r gwaith archwilio a wnaed ar y datganiadau ariannol;
 - system rheolaeth fewnol y corff a archwilir, fel y nodir yn ei Ddatganiad Llywodraethu;
 - canlyniadau gwaith a gynhaliwyd gan yr Archwilydd Cyffredinol, gan gynnwys gwaith a gynhaliwyd o dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009, ardystiadau o hawliadau a ffurflenni ac ymarferion paru data;
 - canlyniadau gwaith cyrff adolygu allanol eraill, lle y bo hynny'n berthnasol i'n cyfrifoldebau; ac
 - unrhyw waith arall sy'n mynd i'r afael â materion na chaiff eu cynnwys gan yr uchod, ac yr ystyriaf ei fod yn angenrheidiol i gyflawni fy nghyfrifoldebau.

Cyflwyno adroddiadau

18. Mae'r Cod Ymarfer Archwilio a gyhoeddwyd gan yr Archwilydd Cyffredinol yn ei gwneud yn ofynnol i Archwilwyr Penodedig gydymffurfio â safonau archwilio a moesegol perthnasol, sy'n ei gwneud yn ofynnol i gyflwyno adroddiadau ffurfiol ar wahanol gamau o'r archwiliad i'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu.
19. Yn benodol, rhaid i archwilwyr nodi'r canlynol:
 - cydberthnasau a all effeithio ar annibyniaeth yr archwilydd;
 - gwybodaeth am gynllunio'r archwiliad; a
 - materion penodol i'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu (sy'n wahanol i reolwyr) cyn iddynt roi barn ar y datganiadau ariannol.
20. Mae **Atodiad 1** yn tynnu sylw at elfennau allweddol o'r broses archwilio yn y Cyngor, ac mae'n cadarnhau nad oes unrhyw fygythiadau hysbys i annibyniaeth yr Archwilydd Penodedig na staff archwilio eraill.
21. Rhydd y ddogfen hon wybodaeth am gynllunio'r archwiliad.
22. Byddaf yn cyflwyno adroddiadau i'r Pwyllgor Archwilio a, lle y bo angen, i'r Cabinet/Cyngor mewn modd amserol, cyn cwblhau'r archwiliad.
23. Byddaf yn darparu adroddiadau, neu allbwn arall, fel y cytunir arnynt. Nodir y cerrig milltir allweddol yn **Arddangosyn 2**.

Arddangosyn 2: Cerrig milltir allweddol

Yr hyn y bwriedir ei gyflawni	Dyddiad cychwyn arfaethedig	Llunio'r adroddiad terfynol
Amlinelliad o'r Archwiliad Ariannol Blynyddol	Ionawr 2012	Mehefin 2012
Asesiad blynyddol o'r gwasanaeth Archwilio Mewnol	Mawrth 2012	Mehefin 2012
Adroddiad ar yr Archwiliad o Ddatganiadau Ariannol (ISA 260)	Awst 2012	Medi 2012
Barn Archwilio ar Ddatganiadau Ariannol 2011-12	Medi 2012	Medi 2012
Llythyr Archwilio Blynyddol	Hydref 2012	Tachwedd 2012

Ffi archwilio

24. Y ffi arfaethedig ar gyfer gwaith archwilio ariannol 2011-12 yw £168,036 (ynghyd â TAW) ,ac fe'i codir mewn rhandaliadau cyfwerth rhwng mis Tachwedd 2011 a mis Hydref 2012. Mae'r ffi hon yn unol â llythyr ffioedd yr Archwilydd Cyffredinol ac mae'n seiliedig ar y model ffioedd sy'n seiliedig ar sero ar gyfer archwiliadau ariannol.

-
25. Ar y cyfan, mae ffi archwilio ariannol 2011-12 yn lleihad o ddau y cant ar elfen gyfatebol cyfrifoldebau'r Archwilwyr Penodedig a gynhwyswyd fel rhan o'm ffi ar gyfer 2010-11, sef £171,516.
 26. Mewn blynyddoedd blaenorol, ni fu unrhyw wrthwynebiadau ffurfiol i ddatganiadau ariannol y Cyngor. Fodd bynnag, caf nifer o ymholiadau ac eitemau o ohebiaeth gan y cyhoedd a phartïon eraill â diddordeb. Mae ychydig o amser wedi'i gynnwys yn y ffi i ymdrin â mân ymholiadau, fel rhan o'r broses gyffredinol o reoli'r archwiliad.
 27. Bydd unrhyw ymchwiliadau manwl neu waith arall sydd angen ei gyflawni i ymateb i ymholiadau a gwrthwynebiadau yn arwain at ffi ychwanegol. Codir unrhyw ffi ychwanegol o'r fath ar gyfraddau dyddiol yn seiliedig ar y radd benodol neu gymysgedd sgiliau sy'n ofynnol ar gyfer y gwaith, ond caiff hyn ei drafod gyda'r Cyngor, cyn ymgymryd â'r gwaith.
 28. O ran pob grant neu ffurflen, mae'n ofynnol i'r Archwilydd Cyffredinol adennill swm sy'n cwmpasu cost lawn y gwaith perthnasol a gyflawnir. Caiff y ffi ar gyfer gwaith ardystio grantiau a ffurflenni ei chodi ar sail ddyddiol, yn unol â'r graddfeydd ffioedd sy'n ymwneud â sgiliau a nodir yn llythyr ffioedd llywodraeth leol yr Archwilydd Cyffredinol. Bydd y ffioedd yn adlewyrchu maint, cymhlethdod a materion neilltuol y grantiau penodol.
 29. Er bod gwaith grant yn amrywio o flwyddyn i flwyddyn, ar sail profiad blaenorol ac arwyddion cynnar o newidiadau mewn cynlluniau ac amodau grant, amcangyfrifaf y bydd cyfanswm ffi'r gwaith grant rhwng £100,000 and £130,000.

Atodiad 1

Elfennau allweddol o'r gwaith archwilio

Elfennau allweddol	Gofynion	Sefyllfa yn y Cyngor
Gweithgareddau ymgysylltu		
Telerau'r gwaith archwilio	Mae Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 yn nodi'r cyfrifoldeb am benodi archwilwyr allanol ar gyfer llywodraeth leol yng Nghymru.	Nodir rolau a chyfrifoldebau Archwilwyr Penodedig uchod ac yn Atodiad 1. Gellir gweld y datganiad llawn o gyfrifoldebau yn: http://www.wao.gov.uk/assets/welshdocuments/Statement_of_responsibilities_of_auditors_2010_Welsh.pdf
Penodi archwilwyr ac arweinwyr ymgysylltu	Cyfrifoldeb yr Archwilydd Cyffredinol yw penodi archwilwyr allanol llywodraeth leol a phennu cyfrifoldeb am bob ymgysylltiad i arweinydd ymgysylltu.	Rhoddir manylion yr Archwilydd Penodedig a'r Arweinydd Ymgysylltu yn Atodiad 2 i'r ddogfen hon.
Gwaith 'anstatudol'	Mae'r Archwilydd Cyffredinol wedi nodi meini prawf clir ar gyfer cymeradwyo unrhyw waith 'anstatudol' a wneir ar gais cyrff a archwilir.	Ni ofynnwyd am unrhyw waith 'anstatudol' ac nid oes unrhyw waith o'r fath yn yr arfaeth.
Cyfngiadau ar waith archwilio	Mae'n ofynnol i mi eich hysbysu o unrhyw gyfngiadau ar y gwaith y bwriadaf ei wneud, gan gynnwys cyfngiadau a bennir gan y rheolwyr.	Ni osodwyd unrhyw gyfngiadau ar y gwaith rwy'n bwriadu ei wneud.
Ystyriaethau moesegol		
Annibyniaeth	Mae'n ofynnol i Archwilwyr Penodedig ystyried y canlynol: <ul style="list-style-type: none">• bygythiadau i annibyniaeth yr archwilydd (gan gynnwys ymgysylltu);• cydberthnasau teuluol a chydberthnasau personol eraill;• cysylltiad hirdymor â'r corff a archwilir, yn seiliedig ar bolisi Swyddfa Archwilio Cymru o gylchdroi archwiliadau; a• materion dadleuol neu anodd.	Gallaf gadarnhau nad oes unrhyw fygythiadau hysbys i annibyniaeth yr Archwilydd Penodedig nac aelodau eraill o'r staff archwilio ac rwyf wedi cydymffurfio â pholisi cylchdroi Swyddfa Archwilio Cymru

Elfennau allweddol	Gofynion	Sefyllfa yn y Cyngor
Perfformiad ymgysylltu	Mae angen i arweinwyr ymgysylltu ystyried pa lefel o sicrwydd ansawdd a lefelau adolygu sy'n briodol.	Mae gweithdrefnau adolygu rheoli ansawdd Swyddfa Archwilio Cymru ar waith ar gyfer pob archwiliad, ac mae'r Arweinydd Ymgysylltu wedi pennu lefelau adolygu priodol yn seiliedig ar brofiad y staff sy'n mynd i'r afael â'r gwaith archwilio.

Atodiad 2

Tîm yr archwiliad ariannol

Yr Archwilydd Penodedig yw Anthony Barrett; y tîm a fydd yn gyfrifol am eich archwiliad fydd:

Enw	Rôl	Rhif cyswllt	Cyfeiriad e-bost
Derwyn Owen	Arweinydd Ymgysylltu'r Archwiliad Ariannol	029 2032 0651	derwyn.owen@wao.gov.uk
Amanda Hughes	Rheolwr yr Archwiliad	079 6991 9986	amanda.hughes@wao.gov.uk
Alan Hughes	Arweinydd Tîm yr Archwiliad Ariannol	077 9141 1985	alan.hughes@wao.gov.uk

WALES **AUDIT** OFFICE

SWYDDFA **ARCHWILIO** CYMRU

Wales Audit Office
24 Cathedral Road
Cardiff CF11 9LJ

Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd CF11 9LJ

Tel: 029 2032 0500

Ffôn: 029 2032 0500

Fax: 029 2032 0600

Ffacs: 029 2032 0600

Textphone: 029 2032 0660

Ffôn Testun: 029 2032 0660

E-mail: info@wao.gov.uk

E-bost: info@wao.gov.uk

Website: www.wao.gov.uk

Gwefan: www.wao.gov.uk